

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Begäran om yttrande över remiss av Förslag om avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol, S2025/01618, svar senast 2026-01-20

Er beteckning: **S2025/01618**

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Kronobergs län (fortsättningsvis Länsstyrelsen) har tagit del av Förenklingsrådets förslag om att avskaffa kravet på matservering och eget kök vid alkoholservering.

Länsstyrelsen ser att Förenklingsrådet har fått ett viktigt uppdrag som syftar till att minska regelbördan och administrativa kostnader för företag inom restaurang- och serveringsbranschen. Länsstyrelsen kan dock se att de lagändringar som utredningen föreslår innebär en tydlig målkonflikt mellan ambitionen att förenkla för företag, minska alkoholens skadeverkningar samt öka risk för kriminalitet och ekonomisk brottslighet.

Länsstyrelsen bedömer sammantaget att utredningen kring ett avskaffande av kravet på matservering och eget kök inte är förenlig med folkhälsan då det innebär en ökad tillgänglighet, normalisering och konsumtion. Länsstyrelsen har vägt utredningens för- och nackdelar och vid en sammanvägning av dessa landat i att utredningens förslag är allt för långtgående. Mot denna bakgrund avstyrks förslaget i sin helhet.

Länsstyrelsen redovisar nedan sina synpunkter och ställningstagande på särskilt utvalda delar av förslaget.

Länsstyrelsens synpunkter på Förenklingsrådets förslag

5.1 Kravet på matservering och eget kök avskaffas

Utifrån ett regionalt utvecklingsperspektiv ser Länsstyrelsen att utredningens förslag kan få både positiva och negativa konsekvenser. En ökad möjlighet till etablering av verksamheter som kan servera alkohol utan matkrav kan leda till ökat företagande, högre attraktivitet i stadskärnor och andra platser, ett utvecklat nöjesliv, fler sociala mötesplatser för människor och där seriösa krögare får möjlighet att utveckla sin verksamhet. Besöksnäringen kan gynnas positivt. Utredningen ser också att restaurangbranschen kan få kostnadsbesparingar genom att göra det möjligt för restauranger att kunna planera sin bemanning utifrån verksamhetens behov och efterfrågan.

Baksidan av myntet är negativa sociala konsekvenser som utredningens förslag kan medföra. Utredningen bedömer att förslagen inte kommer att ha någon betydande påverkan på brottslighet eller ordningsstörningar. Länsstyrelsen anser dock att ett slopat krav på matservering och tillgång till eget kök skulle sänka etableringströskeln och möjliggöra att verksamheter av varierande karaktär, såsom gatukök, frisörsalonger och idrottsklubbar, kan ansöka om serveringstillstånd. Genomförandet skulle medföra en förskjutning av fokus från matservering till alkoholförsäljning. Länsstyrelsen vill därför påtala ett antal risker som bör synliggöras med ett ökat antal serveringsställen. Korrelationen mellan alkohol och våld är välbelagd. Studier visar att alkohol finns med i bilden vid mellan 50 och 80 procent av alla våldsbrott. Kopplingen är stark både vad gäller våld i offentlig miljö, såväl som sexuellt våld och våldtäkter. Med en ökad tillgänglighet och totalkonsumtion skapas fler miljöer där berusning och konflikter kan uppstå. Ur ett brottsperspektiv finns även en risk att serveringstillstånd kommer i händerna på oseriösa näringsidkare eller kriminella nätverk. Länsstyrelsen vill betona att restaurangbranschen är identifierad som en högriskbransch för arbetslivskriminalitet och ekonomisk brottslighet, där kriminella aktörer kan använda denna typ av verksamheter för penningtvätt. På regeringens uppdrag samarbetar flera myndigheter för att motverka detta.

Länsstyrelsen hänvisar till vårt tidigare yttrande gällande betänkandet En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas (SOU 2024:23). Länsstyrelsen ställde sig då bakom utredarens förslag med bäring på kravet på matservering och eget kök. Länsstyrelsen anser

att det kan vara motiverat att se över möjligheten till vissa lättnader i kraven på matutbud, exempelvis när det gäller krav på variation eller fullständigt matutbud fram till kl. 23.00, men inte så långtgående som Förenklingsrådets förslag om borttagande av matkrav.

5.3 Kravet på att tillhandahålla tillredd mat vid catering bör kvarstå men kravet på eget kök tas bort

Länsstyrelsen bedömer att kravet på eget kök bör kvarstå. Om detta krav tas bort finns en betydande risk att aktörer utnyttjar regelverket genom att köpa in mat från exempelvis närliggande restauranger eller gatukök, som sedan levereras tillsammans med alkohol. En sådan utveckling riskerar att skapa en negativ bild av cateringverksamheten som helhet, vilket kan få skadliga konsekvenser för branschen.

Vidare innebär avsaknaden av krav på eget kök att tillagning av mat och förvaring av alkohol kan komma att ske i privata bostäder, där kommunen saknar möjlighet att utöva tillsyn. Detta försvårar kontrollen och ökar risken för oseriös eller olaglig verksamhet.

5.8 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Länsstyrelsen bedömer att den föreslagna tidpunkten för ikraftträdande, den 1 juli 2026, är problematisk. Datumet infaller mitt under sommaren då kommunernas bemanning generellt är begränsad. Detta riskerar att försvåra handläggningen av ett större antal ansökningar om nya serveringstillstånd, vilket kan leda till förseningar och administrativa utmaningar. Erfarenheter från införandet av gårdsförsäljning sommaren 2025 visar att lagändringar som träder i kraft under semestertider kan skapa betydande administrativa utmaningar och förseningar som påverkar kommuner men även näringsidkare. För att minska dessa risker bör ikraftträdandet planeras till en period med full bemanning.

Länsstyrelsen konstaterar att Förenklingsrådet inte har identifierat något behov av särskilda övergångsbestämmelser. Mot denna bakgrund vill Länsstyrelsen uppmärksamma att de föreslagna förändringarna får konsekvenser för andra delar av alkohollagen. Avsaknaden av en helhetsbedömning riskerar att skapa oklarheter i lagstiftningen. Exempelvis innebär ändringarna att bestämmelserna i 8 kap. 8 § och 5 kap. 5 § alkohollagen (AL) medför att krav på matservering vid folkölservering och detaljhandel blir mer

omfattande än vid servering av spritdrycker. Vidare kvarstår matkravet enligt 8 kap. 1 b § AL för särskilda boenden.

6.7.6 Konsekvenser för olika grupper i samhället

Länsstyrelsen vill betona att utredningen saknar en barnkonsekvensanalys, vilket strider mot Sveriges åtaganden enligt barnkonventionen. Förslaget medför att alkohol kan bli vanligare i miljöer där barn och unga vistas, vilket ökar risken för att alkohol normaliseras i barn och ungas vardag. Länsstyrelsen ser att den ökade exponeringen kan leda till ändrade attityder till alkohol och ökar risken för en tidig alkoholdebut. Länsstyrelsen ser även risk med att barn indirekt kan påverkas av förslaget, om vårdnadshavare förändrar sina alkoholkonsumtionsvanor. Barn i redan utsatta miljöer påverkas särskilt negativt, om en vuxen med beroendeproblematik utökar sin alkoholkonsumtion till följd av ökad tillgänglighet.

Ökad alkoholtillgänglighet är även en känd riskfaktor för våld i nära relationer. Detta är särskilt oroande i områden med social utsatthet, där alkoholrelaterat våld i hemmet redan är ett allvarligt problem. Kvinnor och barn i utsatta relationer riskerar att drabbas hårdare när alkohol blir mer lättillgängligt i deras närmiljö.

Länsstyrelsens bedömning är att utredningen inte tar tillräcklig hänsyn till långsiktiga effekter på exempelvis psykisk hälsa och arbetsförmåga som en ökad tillgänglighet till alkohol kan innebära. Utredningen saknar en analys av hur förändringen påverkar olika riskgrupper, exempelvis personer med alkoholberoende, unga vuxna, eller de som har ett riskbruk. Personer med låg inkomst eller låg utbildningsnivå är generellt mer sårbara för alkoholens negativa effekter. I förarbetena till alkohollagen anges att vid konflikt mellan alkoholpolitiska hänsyn och företagsekonomiska eller näringspolitiska intressen ska alkoholpolitiska hänsyn ges företräde (prop. 1994/95:89 s. 57–62).

6.8 Konsekvenser för offentlig sektor

Länsstyrelsen bedömer att ett genomförande av förslag om att avskaffa matkrav kommer medföra en större arbetsbörda för kommunerna genom fler ansökningar om serveringstillstånd samt ett ökat antal verksamheter för kommunerna att utöva tillsyn över. Kommunerna och polisen kommer också att behöva anpassa den yttre tillsynen till nya typer av serveringsställen.

Om utredningens förslag skulle genomföras ser Länsstyrelsen med oro på hur tillsynen ska kunna upprätthållas och utföras jämnt över landet. De lagförändringar som föreslås innebär ökade behov av resurser för både kommunerna och länsstyrelserna, vilket inte utredningen belyser. Tillsynens kapacitet har en viktig påverkan på regelefterlevnad och trygghet. Länsstyrelsen noterar redan idag en hård belastning på kommunala alkoholhandläggare, särskilt i mindre kommuner. Kommunerna måste anpassa tillsynen till nya verksamhetsformer. Länsstyrelserna kommer behöva tillhandahålla mer vägledning och utbildning till kommunerna. Förslaget saknar analys av resursbehov och hur den ökade belastningen ska hanteras.

Om utredningens förslag skulle genomföras förutser Länsstyrelsen att det blir nästan omöjligt för små kommuner att hantera den tillkommande tillsynen som kommer krävas. Regeringen bör överväga att återföra tillsynen till länsstyrelserna.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Maria Arnholm med strateg tillsyn Christina Nilsson och enhetschef Social hållbarhet Anna Ståhl som föredragande. I den slutliga handläggningen har även länsråd Carin Lamme Lindh, processledare Per Schöldberg, strateg mäns vålds mot kvinnor Susanna Karlsson Arnberg, strateg barnrätt Emilia Nordgren och strateg brottsförebyggande samordning Helena Nilsson medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift